

незалежній Україні, і старшого покоління, яке прожило більшість свого життя і інших суспільних умовах в період існування «советського народу» і про відсутність помітних соціетальних змін в міжнаціональних відносинах.

В структурі соціально-культурних, політико-економічних факторів що визначають групове етнічне «ми» на півдні Одеської області значимими є мова, спільність походження, традиції, звичаї та інше. За С. Хантінгтоном, для того, щоби країна змогла забезпечити культурну ідентичність, необхідно дотримуватися трьох умов: 1) політична та економічна еліта країни в цілому має підтримувати і вітати цей шлях; 2) народ має погодитися на прийняття нової ідентичності; 3) панівні групи цивілізації, у яку намагається ввійти розколота країна, мають бути готові прийняти його: саме еліта має виняткове значення при подоланні розколу країни [3, с. 45].

Дійовим інструментом єдності регіону і всієї країни є соціально-економічний розвиток регіону і довіра національних меншин до держави і тому виняткового значення набувають проблеми, пов'язані з рівнем патріотичної свідомості та практичною поведінкою всіх національних спільнот.

Список використаних джерел

1. <http://romaniyag.uz.ua/old/n30/vimeretn.html>
2. Міжнародний фонд «Відродження»: стислий звіт за 2014 рік/Дзеркало тижня. Україна. – 2015. – №7. – с. 4.
3. Хантінгтон С. Столкновение цивилизаций/ С.Хангтинтон//Полис.1994.- № 1.- с.33-48

Прудникова Олена Вікторівна,

*доктор філософських наук, доцент Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого (Харків)*

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Процеси реформування державної служби, необхідність підготовки якісно нових управлінців на сучасному етапі розвитку України потребує змін стандартів інформаційної культури у цій царині, зокрема її демократизації.

Зі здобуттям незалежності Україна набула можливості для поступального утвердження демократичних стандартів інформаційної культури: відкритості, толерантності, діалогічності, активної участі громадян. Однак до середини 1990-х рр. в Україні самі поняття “зв’язки з громадськістю” і “комунікація” в діяльності органів державної влади майже не використовувалися, хоча “де-факто” як певна форма взаємодії вони вже існували. Комунікації, особливо інформаційні, з’являлися, коли процес формування політики органом влади вже завершено, всі адміністративні рішення прийнято, розпорядження вироблені і потрібно було лише повідомити про них зовнішньому світу, широкій громадськості [1, с. 47]. Такий стан справ засвідчував повільне подолання

тоталітарного спадку у розвитку інформаційної культури українського суспільства.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. внаслідок поглиблення інтеграції України до європейської та світової спільнот загальні умови розвитку інформаційної культури вітчизняного суспільства дещо змінилися. Сьогодні в Україні присутні всі основні елементи демократичної політичної системи, закладені підвалини для реалізації демократичних цінностей і процедур. Водночас, В. Ковалевський має рацію, наголошуючи на тому, що нинішній стан сфери політичних комунікацій в Україні має свою специфіку, яка визначає використання наявних можливостей з далеко не демократичними цілями. Головною вадою структури вітчизняних політичних комунікацій залишається відсутність чіткого інформаційного простору, а також стратегії його розвитку з боку держави. Інформаційний простір в Україні формувалася і формується передусім через приватні ініціативи, як частина більш широкого системного бізнесу. Державні службовці, політики лише декларують увагу до цієї сфери, оскільки нинішній стан дозволяє керувати нею у “ручному режимі” через систему санкцій і преференцій, що дозволяє владним агентам розраховувати на певну лояльність ЗМІ. Саме демократичні можливості та недемократичні тенденції структури політичних комунікацій в Україні, на думку дослідника, визначають нині наявні проблеми й перспективи динаміки всієї політичної системи нашої держави [2, с. 143].

І. Паримський, характеризуючи реалії сучасної інформаційно-культурної сфери українського соціуму, зазначає, що, на жаль, в Україні досі переважає традиційний за своєю “архаїчністю” метод передачі інформації, що характеризується односпрямованістю – від джерела інформації до адресата. Відповідно традиційними залишаються проблеми зворотного зв’язку; практично не існує оперативного впливу на джерело інформації, так само, як і на певні актуальні соціальні процеси, явища, факти, події, відображені в ньому. Таким чином, реакція реципієнтів не збігається (запізнюється формування громадської думки) з динамікою розвитку реальності та постійною корекцією соціальних акцентів у ній. Відповідно інформація не циркулює, що є характерною рисою інформаційної культури в розвинутіму суспільстві, а рухається лише в одному напрямі. Це пояснюється не лише відставанням у створенні теоретичної моделі інформаційної культури в нашій країні, а й певними політичними мотивами владних структур, зацікавлених у циркуляції інформації за звичною, “безпечною” схемою – від центру до периферії [3, с. 8]. Аналізуючи роль ЗМІ в сучасному українському суспільстві, В. Набруско доходить невтішного висновку: весь механізм артикуляції спирається на бюрократичні інституції, які залишають за собою монопольне право на запровадження порядку денного, а отже, здійснюють комунікативний менеджмент актуальних проблем [4, с. 11–12]. Розглянута ситуація свідчить про збереження певних авторитарних тенденцій у інформаційній культурі українського суспільства та, як наслідок, у сфері державного управління, що помітно ускладнює її поступ у напрямі утвердження демократичних цінностей.

Які ж механізми розвитку інформаційної культури мають бути застосовані для подолання зазначених авторитарних тенденцій? Спираючись на досвід розвинених країн, Ю. Мазурок зазначає: органи державної влади знаходяться у самій середині потоку відкритості у будь-якій демократичній державі. Вони не стають відкритими та прозорими самі по собі. Старі звички всередині інституції потребують відповідних змін і певного часу для їх здійснення, а громадяни повинні залучатися до активної участі, мати вплив на процес управління державними справами. Для того, щоб органи державної влади стали відкритими, могли надавати громадянам вільний доступ до інформації, що є важливим складником демократичної інформаційної культури, необхідно є низка передумов [5, с. 86]: велика інституційна система, що сприяє розвитку відкритості, прозорості державної влади; існування вільних ЗМІ та неурядових об'єднань, а також активних громадян, які бажають бути поінформованими про питання, що становлять суспільний інтерес; зовнішні аудитори, які вживатимуть заходів при недотриманні принципів відкритості; законодавство щодо забезпечення свободи інформації та дійсно відкритої державної влади.

Тому особливого значення нині набуває громадсько-політична ініціатива щодо розробки коректної системи інформаційних потоків, адекватної для сучасних реалій українського суспільства та необхідних для здійснення реформування державного управління з урахуванням демократичних тенденцій.

Задля здійснення демократичних трансформацій інформаційної культури у державному управлінні необхідне постійне вдосконалення законодавчої бази у цій сфері. З перших років після здобуття незалежності в Україні було розпочато вирішення питань, що визначали правове регулювання розвитку інформаційної культури. Так, в Законі України “Про інформацію” від 2 жовтня 1992 р. було визначено основні принципи інформаційних відносин: гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією; достовірність і повнота інформації; свобода вираження поглядів і переконань; правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя [6]. Саме ці норми, на наше переконання, є фундаментом розвитку вітчизняної інформаційної культури, зокрема й у державному управлінні, хоча саме її поняття в Законі України “Про інформацію” не було сформульоване.

Більш детальну характеристику сутності і значення інформаційної культури було надано в Законі України “Про Концепцію Національної програми інформатизації України” від 4 лютого 1998 р. [7], серед основних положень якого було виокремлено формування комп'ютерної мережі освіти, науки та культури як частини загальносвітової мережі Інтернет. Водночас, на нашу думку, у Законі України “Про Концепцію Національної програми інформатизації України” надано надто звужене тлумачення самої інформаційної культури людини, що ототожнює її з комп'ютерною

освіченістю, однак не розкриває мети такої освіченості, всієї глибини і складності взаємодії людини й інформації в умовах сучасної цивілізації.

Важливим кроком щодо подальшого нормативно-правового забезпечення відкритості та прозорості державного управління як складників розвитку інформаційної культури стало видання Указу Президента України від 1 серпня 2002 р. “Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади”. Цей Указ зобов’язував Кабінет Міністрів України організувати вивчення практики виконання органами державної влади й органами місцевого самоврядування Закону України “Про інформацію” та інших нормативно-правових актів, зокрема в частині [8]: забезпечення додержання прав громадян на отримання в установлені строки достовірної інформації про діяльність органів державної влади й органів місцевого самоврядування; обов’язкового опублікування відповідних нормативно-правових актів; оперативного оприлюднення інформаційними службами органів державної влади й органів місцевого самоврядування інформації про діяльність цих органів; здійснення систематичного відкритого публікування статистичної інформації про явища та процеси, що відбуваються в економічній, соціальній, культурній та інших сферах життя, забезпечення відкритого доступу до неопублікованих статистичних даних, які не підпадають під дію обмежень, установлених законами; недопущення обмеження права на одержання відкритої інформації, зокрема шляхом необґрунтованої відмови в її наданні, а також запровадження плати за надання інформації в розмірах і випадках, не передбачених законодавством, встановлення економічно необґрунтованих цін і тарифів на надання інформації.

Важливі настанови щодо подальшого розвитку інформаційної культури українського суспільства та сфери державного управління містилися у Законі України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” від 9 січня 2007 р. У цьому документі наголошено на необхідності приділити особливу увагу у розбудові інформаційного суспільства випереджальному розвитку фундаментальних і прикладних досліджень та наукоємних технологій, розвитку вітчизняної індустрії програмування, інфраструктури виробництва ІКТ. З метою підвищення ефективності науки та культури в інформаційному суспільстві Законом визначено такі пріоритетні напрями розвитку цієї сфери [9]: проведення фундаментальних та прикладних досліджень з питань розвитку інформаційного суспільства; збереження і розвиток культурної, мовної, конфесійної різноманітності та культурних надбань в межах інформаційного суспільства, що задекларовано у відповідних документах ООН, зокрема в Загальній декларації ЮНЕСКО про культурне різноманіття; запровадження ІКТ у бібліотеках, архівах, музеях та інших закладах культури, що сприятиме забезпеченню повного і постійного доступу населення до надбань культури, писемності, традицій та звичаїв усіх корінних народів і національних меншин України; переведення в електронну форму національних надбань у сфері культури та мистецтва; залучення можливостей вітчизняних програмістів для розроблення і поширення програмного

забезпечення із застосуванням української мови, мов національних меншин України для більш повного залучення до використання ІКТ різних верств населення, зокрема пенсіонерів, малозабезпечених, людей, що потребують соціальної допомоги та реабілітації, селян.

Визнаючи загальні позитивні зрушення у демократизації інформаційної культури у державному управлінні України, фахівці водночас звертають увагу на низку проблем законодавчої та технічної бази розвитку цієї сфери [10, с. 195]: неузгодженість окремих норм законодавства, що регулює інформаційну сферу (недієва система державного регулювання медіа-простору, відсутність єдиного бачення напрямів його подальшого розвитку, нерозвиненість національної системи поширення інформації в глобальному масштабі); недостатня інформаційна присутність України в глобальному медіа-просторі, підвищена інформаційна залежність від іноземних держав і медіа-структур; незадовільний стан мережі дротового радіомовлення; застаріле технологічне обладнання українських телерадіокомпаній; недостатній рівень розвитку новітніх засобів комунікації; монополізм кабельного мовлення; надзвичайно повільний перехід на цифровий формат мовлення; ринкова стихійність телекомунікаційних мереж і комп'ютеризації, низька керованість ними з боку держави; нерегульованість підготовки та працевлаштування в межах держави ІТ-спеціалістів; недостатня кількість державних програм, що стосуються формування інформаційного суспільства.

Перешкодою поступального демократичного розвитку інформаційної культури українського суспільства, у сфері державного управління також, на нашу думку, постає відсутність спеціального закону, який би містив у собі комплексний підхід щодо правового врегулювання проблем у цій сфері. Як основну причину такої ситуації дослідники виокремлюють відсутність політичної волі для ухвалення відповідного нормативно-правового акту, сумніви як з боку державних чиновників, так і з боку громадськості щодо його необхідності (зокрема, через уже взяті на себе Україною міжнародні зобов'язання в інформаційній сфері щодо входження до спільного інформаційного поля). Нерозв'язаність цієї проблеми призводить до нестабільної та незбалансованої державної політики, зменшує ефективність державно-управлінського впливу як в інформаційній сфері, так і в політиці в цілому [11, с. 68].

Таким чином, демократичний поступ інформаційної культури у державному управлінні має спиратися на законодавчі акти та програми, що надають картину перспективного бачення інформаційно-комунікаційного розвитку країни, визначають необхідні для цього ресурси, обумовлюють відповідні напрями діяльності органів публічної влади.

Список використаних джерел

1. Гонюкова Л. Інформаційна складова взаємодії влади і громади / Л. Гонюкова // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2012. – № 1. – С. 46–51.

2. Ковалевський В.О Структура політичних комунікацій сучасної України / В. О. Ковалевський // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – 2009. – Вип. 17. – С. 137–144.
3. Паримський І. С. Загальні тенденції розвитку сучасної преси в Україні як важливої передумови творення інформаційного суспільства / І. С. Паримський // Актуальні питання масової комунікації. – 2011. – Вип. 12. – С. 5–8.
4. Набруско В. І. Громадська думка як інструмент соціокомунікативного впливу / В. І. Набруско // Наукові записки інституту журналістики. – 2011. – Т. 44. – С. 6–12.
5. Мазурок Ю. О. Роль урядових та неурядових інституцій у формуванні культури інформаційної відкритості суспільства / Ю. О. Мазурок // Вісник СевНТУ. – 2009. – Вип. 100 : Політологія. – С. 83–87.
6. Закон України “Про інформацію” від 10 жовтня 1992 р. № 2657-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
7. Закон України “Про Концепцію Національної програми інформатизації України” від 4 лютого 1998 р. № 75/98 // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27–28. – Ст. 82.
8. Указ Президента України „Про додаткові заходи щодо забезпечення відкритості у діяльності органів державної влади” від 1 серпня 2001 р. № 325/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/683/2002>.
9. Закон України “Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки” від 9 вересня 2007 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.
10. Заніздра Н. О. Державна інформаційна політика України на сучасному етапі та шляхи її вдосконалення / Н. О. Заніздра // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. – 2012. – Вип. 4 (75). – С. 193–196.
11. Кохан А. І. Нормативно-правові механізми забезпечення ефективності комунікативної складової у публічній політиці / А. І. Кохан // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2011. – № 2. – С. 64–71.

*Павлюк Алла Петрівна, кандидат економічних наук,
завідувач сектору розвитку місцевого самоврядування та децентралізації
Національного інституту стратегічних досліджень*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

До основних завдань, визначених Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні належать реальне